

FARVE-RESEDA

botanisk træned øjne ser denne sjældne plante, der især vokser på lerede og kalkrige kystskrænter, men som nu er på retur i Danmark.

Vegetationen i kridtbruddet er meget frodig og varieret. En lang række arter, der er specielt egnede til at vokse under barske forhold, hvor sol og vind har frit spil, kan opleves sommeren igennem.

Størst udbytte af turen får man selvfølgelig, hvis man ved, hvad man ser - kan sætte navn på - navne er gode til at fortælle en lille historie om den enkelte plante. Det vil derfor være en god idé at medbringe en farve-flora, når du besøger Holtug Kridtbrud. Med den i hånden kan du få endnu større glæde af dit møde med Tårnurt, Farve-Reseda, Vild Hør, Due-Skabiose, Smalbladet Klokke, Nikkende Limurt, Sød Astragal og en særlig sjælden form for Bakketidsel (rødlistet),

samt mange flere. En del haveplanter har også fundet vej til kridtbruddet, hvor især Akeleje ses talrigt i forsommeren.

Alle, der gæster Holtug Kridtbrud, skal have mulighed for en naturoplevelse. Det er IKKE tilladt at plukke eller opgrave planter i bruddet.

Tag et foto -
få et minde -
bevar naturen!

HOLTUG KRIDTBRUD

Du må:

- KUN færdes til fods.
- færdes overalt, bortset fra på skrænterne.
- tage fossiler og sten med dig.

Du må ikke:

- plukke eller opgrave planter.
- overnatte eller sætte telt op.
- tænde bål.
- færdes med løs hund.

**Vis hensyn overfor naturen
og andre naturbrugere !**

Udgivet af: Miljøministeriet,
Skov- og Naturstyrelsen, 1999.

Alle henvendelser vedr. Holtug Kridtbrud rettes til:
Falster Skovdistrikt, Egehus, Tingsted,
4800 Nykøbing F, Telf. 5443 9013
Skovfogeden: Telf. 5784 9424
Stevns Natur Center, Telf. 5650 2234

Tegninger: Jens Chr. Schou.
Foto Logo: Egon Heldgaard.
Tekst og Lay-out: Niels Faurholt & Peer Norgaard

Holtug Kridtbrud

STOR GYVELKVÆLER

MILJØMINISTERIET
SKOV- OG NATURSTYRELSEN

GEOLOGI

Det dybest liggende lag i bruddet -skrivekridt - består fortrinsvis af skaller af coccolither (kalk-flagellater) mens kalk fra det øverste lag af klinten fortrinsvis består af skaller fra bryozoaer (mosdyr). Kemisk består begge af calciumkarbonat - CaCO_3 .

Mellem de 2 lag ligger et 3-6 cm tykt lag af fiskeler, afsat for 65 mio år siden. Den store forskel på lagene over og under fiskeleret vidner om, at de er afsat i to helt forskellige klimaer. Netop mens fiskeleret blev

aflejret, ændrede klimaet sig så voldsomt, at 2 ud af 3 dyrearter uddøde. De mest kendte er kæmpeøglerne eller dinosaurerne. Disse enorme dyr, har alene i kraft af deres størrelse været særligt udsatte. Forskere fra hele verden forsker i, hvad dette fiskelerlag kan fortælle. I laget er der fundet vulkansk aske og vulkansk glas, men mest interessant - et stærkt forøget indhold af grundstoffet Iridium, et stof der i øvrigt kun findes i det ydre rum samt i jordens indre.

Der er derfor opstået 2 geologiske teorier (skoler):

- ♦ kraftig vulkansk aktivitet har dannet så tæt et skytag, at solens stråler ikke har kunnet trænge igennem, og planterne - fødegrundlaget - er blevet stærkt reduceret
- ♦ en meteor på ikke mindre end 100 km i diameter er stødt ind i jorden, og har derved forårsaget en stribe vulkanudbrud med resultat som før - solens stråler kan ikke nå planterne.

Til fordel for sidste teori taler det stærkt forhøjede indhold af Iridium. Fiskeleret danner grænse mellem de to geologiske tidsperioder: **Kridttid** og **Tertiær**.

I kridt og kalk findes en hel del flint, der er dannet ved, at kiselsaft fra døde kiselsvampe på havbunden er sivet ned og har udfyldt gravegange, porøse kridtaflejringer

Forstenet søpindsvin

og hulrummene i f.eks. de døde søpindsvin. Igennem mange tusinde år er kiselsaften krystalliseret og flinten dannet. Flint er meget hårdt -nærmest glaslignende - og springer af med knivskarpe kanter. I stenalderen var flint fra Stevns Klint et af verdens mest værdifulde råstoffer. Der er da også fundet rester af flinteværksteder og meget rigt udstyrede huse/landsbyer på Stevns fra stenalderen, der vidner om stor handel. Flint fra Stevns er - i form af flinteredskaber - fundet ved alle Østersøens kyster. Fastsiddende i klinten eller løst på stranden kan findes forstenede skaller af snegle og muslinger, samt mange forskellige typer søpindsvin og deres pigge eller aftryk efter dem.

Vil du vide mere kan følgende bøger anbefales:

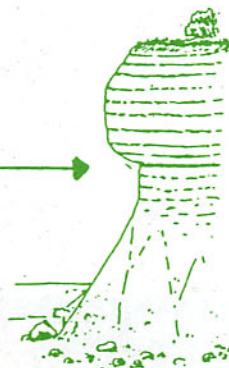
Danmarks Natur bd. 1, Politikens forlag

Værd at vide om forsteninger, P Gravesen, Høst & søn
Grænsestriden, Kaare Lund-Rasmussen, Ny-Tid

Klinteprofil

Kvartær	Moræne
Tertiær	Bryozo-kalk
	Fiskeler
Kridttid	Skrivekridt

Geologisk periode Lag

HISTORIE

I langt mere end 100 år er der gravet kridt i dette brud. I 1972 blev bruddet taget ud af brug. Siden har det stort set ligget urørt. Midt i bruddet (på "øen") lå fabriksanlægget, hvor flinteknoldene blev sorteret fra og kalk og kridt blev knust. Kalken blev fortrinsvis brugt til jordbrugskalk og kridtet til fyld. En lille del af skrivekridtet blev presset til tavle- og tegnekridt. En stor del af produktionen blev afskibet direkte fra bruddet. Skov og Naturstyrelsen overtog bruddet i 1991 for at gøre det tilgængeligt som rekreativt areal.

Botanik

I sommermånederne er store dele af kridtbruddet dækket af vilde blomster i alle regnbuens farver. Vegetationen er for en stor del sammensat af særlige kalkelskende planter - en vegetationstype, der er ualmindelig i Danmark.

Nogle af områdets planter er så sjældne, at de er opført på listen over truede planter - rødlisten. Listen rummer plantearter, der forventes at uddø i Danmark, hvis vi ikke yder dem særlig beskyttelse. Lignende rødlistearter er udarbejdet for en række andre organismer i vor natur. På den botaniske tavle er tre af de fire rødlistede planter, der vokser i kridtbruddet afbildet.

Stor gyvelkvæler er områdets største sjældenhed og udmærker sig ved et besynderligt udseende, når den blomstrer i juni-juli. Hist og her ses gyvelkvæleren som en 30-80 cm høj gyldenbrunlig plante uden blade. Da planten helt mangler klorofyl, er den ikke i stand til at udnytte solenergi. Gyvelkvæleren skaffer sig energi ved at snylte på rødderne af den smukke tidsellignende plante **Stor Knopurt**. Sit navn har *gyvelkvæleren* fået, fordi den ofte udpiner sin værtsplante i en sådan grad, at denne dør. Alle gyvelkvælere, der forekommer i Danmark er fredede på grund af deres sjældenhed. Gyvelkvælere har hovedudbredelse i Sydeuropa.

Den spinkle **Sandkarse** blomstrer i maj-juni og findes talrigt i området. I Danmark menes sandkarse udelukkende at have naturlige voksesteder på Stevns og Møns klinger. På sidstnævnte sted har planten været lokalt fredet siden 1921.

Kvast-Høgeurt blomstrer i juni, men gør ikke meget væsen af sig. De talrige små, lysegrønne blomsterkurve falder helt sammen med den øvrige vegetation. Kun

BAKKETIDSEL

